

Betanzos, 13 de outubro de 2006

Commemoración do primeiro discurso político en galego

pronunciado por Manuel Lugo Freire en Betanzos o 6 de outubro de 1907

Actos organizados pola Real Academia Galega
coa colaboración da Consellería de Cultura e Deporte
da Xunta de Galicia e máis o Concello de Betanzos

Pormenor da bandeira
da Irmandade da Fala
de Betanzos, que se
conserva no Museo das
Mariñas de Betanzos

O que logo sería
 Presidente da Real
 Academia Galega, Manuel
 Lugo Freire, dirixíase aos
 asistentes no mitin "sol-
 dador" celebrado en
 Betanzos o día 6 de outu-
 bro de 1907. Fotografía
 cedida polo Arquivo Municipal
 de Betanzos.

1906 / 2006 Centenario

Real Academia Galega

López Abente

Cabanillas

Castelao

Betanzos, 13 de outubro de 2006

Conmemoración do primeiro discurso político en galego pronunciado por Manuel Lugo Freire en Betanzos o 6 de outubro de 1907

Actos organizados pola Real Academia Galega coa colaboración da Consellería de Cultura e Deporte da Xunta de Galicia e o Concello de Betanzos

CONCELLO DE BETANZOS

PROGRAMA, 13-10-06

12:00 horas

Casa do Concello, praza da Constitución, 1.

Recepción á Real Academia Galega pola Corporación Municipal de Betanzos. Alocución do Alcalde, D. Manuel Lagares Pérez.

12:30 horas

Saída do cortexo cívico cara á praza do Campo. Abre a comitiva a Banda Municipal de Música de Betanzos.

13:00 horas

Palco da Música, praza do Campo.

Lectura solemne do histórico discurso de Manuel Lugo Freire, pronunciado neste lugar o día 6 de outubro de 1907, a cargo de membros da Real Academia Galega.

Intervención da Conselleira de Cultura e Deporte da Xunta de Galicia, Ánxela Bugallo.

Discurso do Presidente da Real Academia Galega, Xosé Ramón Barreiro Fernández.

Manuel Lugo Freire

No mitin de Betanzos de outubro de 1907, o discurso de Manuel Lugo Freire representou un paso importantísimo de cara á normalización da nosa lingua e da nosa cultura. Xa se escribían os primeiros libros en galego, xa se publicaban xornais enteiraamente en galego, xa se tiña feito unha defensa da lingua, pero aínda ninguén fixera unha defensa da fala. Esta, segundo Lugo, é sagrada e honrada porque é o herdo dos nosos antepasados e porque non se empregou nunca para roubar nin material nin moralmente.

A fala galega é honrada porque son honrados os seus falantes, traballadores que se ven obrigados a emigrar para fuxir do caciquismo e da inxustiza. E para combater estas dúas pragas seculares, Lugo propónlles aos seus paisanos unidade e solidariedade. Para demostrar a eficacia destes remedios cóntalles Lugo, a xeito de ilustración, dous contos populares, un deles protagonizado por paxaros e outro por unha familia. Nos dous casos o resultado é o mesmo: a solidariedade fai forte e libre a sociedade e, xa que logo, a terra na que nacemos.

Esta foi a sinxela e sabia lección dun mestre, Lugo, que por primeira vez soubo poñer o galego ao servizo do pobo que o fala, para reclamar liberdade e dignidade para o país.

A Real Academia Galega, no ano do seu centenario, quere lembrar este acto porque un dos seus fundadores e futuro Presidente foi quen de engrandecer Galicia coa forza da súa palabra.

Xosé R. Barreiro Fernández
 Presidente da Real Academia Galega

así, porque están todos persuadidos de ello, es por lo que triunfamos y seguiremos triunfando.

Los partidos que, ciegos o locos por su soberbia y por los egoísmos personales, que generalmente los informan, no quieren comprender que son necesarias nuevas orientaciones y vivir una vida generosa y noble, sucumbirán.

Todo tiene su fin: todo tiende a transformarse ó renovarse. Cumplida su misión, desaparecen pueblos, partidos y hombres. Los actuales partidos políticos españoles tienen que regenerarse y tienen que transformarse sino quieren resultar anacrónicos. Cada tiempo, pide lo suyo. A la vida moderna, pues, sino desean morir, como muere to lo viejo y gastado, para que su recuerdo, más ó menos funesto, no viva tan sólo en las páginas de la historia.

NOCTURNIO

Da abdea lexana fumegan as tellas;
Detrás dos petuntos vay pódolos' o sol;
Retornan pr' os eidos co' a noite as ovellas
Triscandón-as veiras o céspede mol.

Un vello, arrimado n-un pau de sangueño,
O monte atravesado de car' ó pinar.
Vay canso; unha pedra topón no camiño
E n-ela sentouse pra fólgoz tomar

—¡Ay! dixó, qué triste,
Qué triste eu estou!
Y-un sape q' o oía
Repuxo:—¡Cró, cró!

¡As ánomas tocan!... Tal noite com' esta
Queñóusum' a casa, morróum' a muller;
Ardém' a xugada na corte y-a besta,
Na terra a semente botóns' á perder.

Vendín pr' os trabucos, vaceles e hortas
E vos pol-o mundo d' entón á pedir;
Mais cando non topo pechada-as portas
Os cáns sáyenm' elas é fánme luxir.

Canta, sape, canta:
Ti y-en pounos dous....
Y-o sape, choroso,
Cantaba:—¡Cró, cró!

Solóns estamos antrambos na terra,
Mais n-ela un buraco ti alcóntras y-en non.
A ti non te morden os ventos da serra
Y-a mán as entranas y-os ossos me ron.

Ti, nádo n-os montes, n-os montes esperas,
De cote cantando, teu término ver;
Eu, nádo entr' os homes, dormento entr' as feras,
E morte non hecho, se quero morrer.

Xa tocan ... Recemos,
Que dicen qu' hay Dios!.....
El reza y-o sape
Cantaba:—¡Cró, cró!

A noite pechaba, y-o royo da lua
N-as lívidas cumes canteja á brilar;
Curioso que tolle nas alboros brua
Y-escóitase ó lexos o lobo cevar.

O pobre do vello, e' os anos cangado,
Ergúese da pedra y-o pau recadado;
Virou par' os ceos o puño pechado
E car' ós touzales rosmado marchóa....

C' os ollos seguindo
Na escura extensión,
O sape quedóuse
Cantando:—¡Cró, cró!

M. CURROS ENRIQUEZ.

DISCURSO

Hoxe deixamos de publicar o conto do noso compañeiro *Asienmedre*, e no seu canto reproducimos o discurso que o noso amigo don Manuel Lagrís pronunciou o día 6 d' este mes no mitin solidario de Betanzos.

«Mariñans e montañeses, homes traballadores e honrados; saúde.

O que agora vén o atrevimento de falarvos é tamen un mariñan que tivo á grande sorte de nacer n-esta bendita e ridente terra nosa; e, como tal mariñan, quérovos falar na lingua gallega, primeiramente, porque d' este xeito entenderdesme mellor, e despois porque un boletín da Cruña, que pra escarnio e ve'gonza do bon sentido leva o nome santo da nosa terra, dixó que se hoxe se vos parolaba en gallego, na fala que adprendimos das nosas mãs, na fala queredosa en que vosoutros namorástedes ás compañeiras da vosa vida e dos vossos infortunios, mais cariñosas dos vossos fillos, enterraríase no ridículo a propaganda de redención, de verdadeira liberdade, que alborexa para esta terra. (Aprousos).

Con todo o meu corazón quero esta terra mariñana, terra que defendín aquí y-en terras de lonxe, gabándome sempre de sere paisano voso. Como tamen sobre a fala gallega, que é sagrada para nós, por sere un herdo dos nosos antepasados, deixaron caer a súa balsa os estúpidos que reñegan do que nin siquiera reñegan as feras, quero hoxe, repito, falarvos na nosa fala, porque é unha fala honrada, na que aínda non se furton, na que non s' escribiron os recibos dos consumos, nin as notificacións d' embargo das vosas facendas, nin a declaración de soidados que arrinca dos vossos lares os fillos cando vos fan máis falta para o duro traballo da terra. (Grandes aprousos).

Dín por ahí que a emigración é cousa boa. Poida que por decontado o sea. Pero eu, mariñans, que tamen fan emigrante, podo decirvos que é boa, como é bon que un sentenciado á morte negra, fuxa, se pode, do cárcer; como un home fuxa da terra lanzada de lobos, como o paxaro fuxa do coto das víboras. Que lle pregunten ao gallego porque larga da súa terra, que lle pregunten cantas bagoas verteron os seus ollos ao dar o derradeiro adiós á terra querida, ao elisiterio que garda as cinzas dos seus pais, á aldea querida onde xogou de pequeno... ¡que lle preguntem! e s' eles responden veredes que negra noite d' angustias, que doridos layos levan na y-alma ao deixaren esta terra, que debía ser nosa, e que non podemos vivir n-ela porque non hai xusticia nin liberdade se non para esa maldita casta que chamades caciques.

Eu, que vivo na Cruña, teño visto os emigrantes, famentos, pálidos, tristes, esconsolados, co' as mans callosas de tanto traballo...; que xa sabedes que d' esta terra faxen os que traballan, pero non os zamezugas da política que teñen as mans suaves e levan os callos na y-alma. (Un paisano grita:—¡Benía a noi que o paruf!) Meus paisanos, meus irmáns, escóitade... escóitade ben. Non vos esquezades, en vol-o rogo, de que a unión é a forza, e se vos xuntades non hai cañón que poidan con vosoutros.

Ben sabedes que hai un paxaro ladrón, fero e forte, que se chama o bexato. Este paxaro anda sempre voando sobre das vosas cousas agardando o momento d' atopar unha vítima. Cando un pito queda solo na eira ou no curro, o bexato baixa com' unha centella e cómeo. Pero hai outro paxaro cativo, o gorrión, que cando se ve atacado chama pindo pol-os demais gorríons para que lle vallan, e como os gorríons teñen irmandade e axúdanse, xúntanse todos e bótanse sobre do bexato, e mátanse. ¡Pois ben, mariñans, xuntádevos todos vós contra dos bexatos da política que voan sobre dos vossos bérreos! (Atrousadores aprousos).

E non coñecedes qu' estas asociacións para a vosa defensa, é cousa nova n-esta terra das Mariñas. N-outros tempos, no século XIII, había unhas homes poderosos, condes, marqueses e nobres, que vivían en castelos nos cumes das montañas, sempre escollidos pol-os paxaros de rapaña, e que se facían donos das vosas vidas, das vosas honras e mais das vosas terras. Un día, un poeta mariñan, chamado Patiño, que tifa na y-alma a nobreza e sálgua dos betanceiros don Víctor Naveira e don Juan Golpe que vos dirixen n-estes tempos, xantou á todol-os labregos das Mariñas... e aqueles nobres, con-

des e marqueses, foron duramente escarmentados, os seus castelos desfeitos, e a xusticia cumprida; e d' escravos fixóstevos homes libres pol-a razón da forza que sempre s' encontra na irmandade e na unión, e a forza é un dereito cando nos queren furtar aquilo de que solo Dios é dono: a liberdade e a honra.

Hoxe rexardem aqueles malos homes, que é ben certo que a mala herba non morre senon arrincándoa de raíz e aplicándolle fogo; hoxe volven á facer vos escravos, á roubarvos o dereito d' homes libres, e tedes que tornar á xantaros fortemente contra dos bexatos do caciquismo. (Aprousos).

Escóitade este pequeno conto, qu' é de moito proveito. Unha vez un vello petruccio estaba enfermo de morte Chamou ao rente do seu leito aos nove fillos que tifa, e díxolle ao mais pequeno que collera unha vara de bímbo e que a rompera. A vara rompoa facilmente. Despois díxolle ao fillo mais vello, qu' era forte e valente, que rompera as nove varas xuntas. Por moita forza que fixo non puido nin siquiera dobralas. Estonees díxo o vello petruccio:—«Xa vedes, meus fillos, qu' unha vara sola é fácil de romper, pero todas xuntas non hai quen as dobre. Eu vou á morrer axiña, e rógovos que teñades sempre irmandade que vos defendades todos xuntos, para que os vossos enemigos non poidan facer vos mal».

Seguid, pois, asociádevos; xuntádevos contra dos vossos enemigos, e seoded fortes, e seoded libres, e faredes libre e honrada, rica e poderosa, a terra querida onde todos nacimos.

¡Viva Galicia! ¡Viva a Solidaridad! (Grandes e prolongados aprousos).»

"AIRIÑOS", "AIRIÑOS", AIRES... (1)

Airets, airets de la mar,
de la mar mediterránea,
aneu a encendro las liars
allá en la tierra galaica.

Airets, airets de la terra,
de la terra catalana,
aneu a castar cansons
a l' encontrada cantàbrica.

Airets, porteuons pel món,
pel món rubiert d' esperansa,
com una flairo de fiors,
de fiors que ozen y parien.

Airets, porteuons enlla,
enlla de la nostra casa,
feanos tornar pelegrins
per fer llargs pelegrinatges.

Airets, airets de la terra,
de la terra assaonada,
aneu a portar llevers,
aneu a encendro altres brases.

Airets, feu cròixe' ls ozeureus;
airets, feu cròixe' les ansies;
airets, aneu a rodar
pel món. Bons airets, enlaira!

Y després, airiños, aires,
airiños d' aquella terra,
saldats d' amor y joia,
retorneame a casa meva.

R. VIVES PASTOR.

VARIEDADES

Reproducciones

La *Fen de Catalunya*, de Barcelona, inserta *El arte en Galicia*, por José Seljo, que publicamos en el núm. 5, y *Cultura regional* del núm. 6; *El Miñor*, de Bayona, *Ir por lan*; *La Defensa*, de Betanzos y *El Eco de Arosa*,

O primeiro sangue; *La Revista de Mondoñedo*, *O celta*, poesía de Lagrís y *Follas novas*, de la Habana, *Os lobos*, por Asienmedre; *El Eco*, de Puentevedume, *Excursion al Breamo*; *La Fen de Catalunya*, de Barcelona, *De la Solidaridad y Galicia y Cataluña*, por J. Beltrán; *La Correspondencia de Pontevedra y El Miñor*, de Bayona, *A pedra da Barca*, por F. Tettamancy; *Follas novas*, de la Habana, *Unha cántiga de Chané*, por Asienmedre; *El Eco de Orense*, *Adelante!* y *El Eco de Arosa* la poesía inédita *Coites*, del finado Sr. Pardo Domínguez.

Cambio

Si bien honrándonos con el cambio gran número de periódicos y revistas regionales y no regionales. Agradecemos el favor que nos dispensan y agradeceríamos también que algunos periódicos a quienes enviamos nuestra revista y que aún no cambian con nosotros nos dispensaran ese favor.

Trabajos

En los números sucesivos comenzaremos la publicación de una serie de artículos llamados a causar sensación, por las materias en que se ocuparán.

Ramón M. Tenreiro

Contamos desde hoy con la colaboración del distinguido escritor, nuestro joven amigo, D. Ramón M. Tenreiro, cuyo es el artículo *El despertar de la tierra* que honra este número de A NOSA TERRA.

ACTUALIDADES

Universidad libre

Por iniciativa de nuestro conterráneo D. Guimerindo Busto, hace tiempo que se agita entre los gallegos residentes en América el pensamiento de crear la Universidad libre hispano americana en Santiago de Compostela.

Por de pronto, y como objetivo inicial, está dando buenos resultados, a juzgar por el folleto que hemos recibido, el crear primeramente en la Biblioteca de la Universidad de Santiago una sección especial que, con el nombre de AMÉRICA, contenga las obras escritas por americanos.

Sea ya numerosas las recibidas con tal motivo y en todas las Repúblicas americanas hay designados centros para recoger los donativos.

Perseveren los gallegos en su nobilísima empresa y podamos luego contar en Compostela con un nuevo Centro docente, que contribuya no solamente a la elevación de la cultura regional, sino a hacer cada vez más fuertes y duraderos los lazos de unión entre España y las Repúblicas americanas.

Propaganda solidaria

Según nuestras noticias es grande el entusiasmo que en la Coruña ha despertado la Solidaridad gallega.

Al gran número de inscripciones efectuadas hay que sumar otras nuevas, numerosas y de significación.

La Comisión organizadora trabaja sin descanso y brevemente se instalará un Centro Solidario, donde toda reclamación y queja justa será atendida, para lo que se contará con personal á propósito, siendo gratuitas consultas y gestiones.

La Comisión cuenta, igualmente, con el apoyo de todos los diputados solidarios que se han ofrecido espontáneamente para hacerse eco en las Cortes de todas cuantas injusticias y atropellos se cometan y que sean debidamente justificados.

La propaganda continúa y se establecerán centros por toda la Coruña para la inscripción.

Ánimo y adelante, que el triunfo no se hará esperar.

Los Sindicatos agrícolas

En el número próximo dedicaremos un artículo sobre el Reglamento para la aplicación de la ley de Sindicatos agrícolas, Reglamento que constituye una derogación de tan benéficas instituciones.

Sentimiento

O discurso de Lagrís Freire reproducido nas páxinas 4 e 5 do número 11 de A Nosa Terra, do 19 de outubro de 1907